

INSTITUT PRO DEMOKRACII A EKONOMICKOU ANALÝZU

projekt Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i.

INSTITUTE FOR DEMOCRACY AND ECONOMIC ANALYSIS

A Project of the Economic Institute of the Czech Academy of Sciences

Vyšší platy učitelů: sliby, sliby, sliby

Červen 2018

DANIEL MÜNICH, VLADIMÍR SMOLKA

Daniel Münich

Jako docent a výzkumným pracovník akademicky působí na CERGE-EI od roku 1994. Ve výzkumech se mimo jiné zabývá ekonomikou trhu práce a ekonomikou školství a vzdělávání. Odborně se také věnuje hodnocení dopadů veřejných politik a problematice hodnocení výsledků výzkumu. Jako odborný poradce působil a působí v řadě orgánů národních a mezinárodních institucí. Působí jako výkonný ředitel IDEA.

Professor of Professional Practice at CERGE-EI since 1994. His research deals with labour economics, economics of education and schooling. His expert work also focusses on impact evaluation of public policies and evaluation of research. He has served in a number of advisory bodies to national and international institutions. He serves as executive director of IDEA.

Vladimír Smolka

Pracoval v oblasti aplikované statistiky a trhu práce. Jako ředitel úseku statistiky ve firmě TREXIMA se podílel na vývoji a provozování Informačního systému o průměrném výděлку. Spolupracoval na projektech výdělkové statistiky pro MPSV, ČSÚ a další centrální instituce. V současnosti působí jako konzultant výdělkové problematiky na trhu práce.

He expert area is Applied Statistics and the Labor Market. As Director of the Statistics Division at TREXIMA, he has been involved in the development and operation of the Information System on Average Earnings. He has worked on earnings statistics projects for the MoLSA, the Czech Statistical Office and other central institutions. Currently, he works as a payroll consultant on the labor market.

Upozornění: Tato studie reprezentuje pouze názory autorů, a nikoli oficiální stanovisko Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i. či Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium UK v Praze (CERGE).

Warning: This study represents only the views of the authors and not the official position of the Charles University in Prague, Center for Economic Research and Graduate Education as well as the Economics Institute of the Czech Academy of Sciences, v. v. i.

Vyšší platy učitelů: sliby, sliby, sliby

Studie 5 / 2018

© Daniel Münich, Vladimír Smolka

Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i., 2018

ISBN 978-80-7344-462-4 (Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i.)

Vyšší platy učitelů: sliby, sliby, sliby¹

ČERVEN 2018

DANIEL MŮNICH, VLADIMÍR SMOLKA

Shrnutí

- Mezinárodní srovnání ukazují, že platy českých učitelů, v relaci k ostatním vysokoškolsky vzdělaným pracovníkům, patří dlouhodobě k nejnižším mezi ekonomicky nejvyspělejšími zeměmi. Podle posledních publikovaných mezinárodních srovnání z roku 2015 tento podíl v České republice dosahoval 56 %, zatímco průměr zemí OECD byl 83 %.
- Do roku 2017 včetně se úroveň průměrných učitelských platů, včetně platů řídicích pracovníků, ve srovnání s úrovní průměrných mezd v celém národním hospodářství zlepšila jen velmi mírně a dosáhla úrovně 112 %.
- Relativní úroveň učitelských platů pouze vůči ostatním vysokoškolsky vzdělaným pracovníkům, což lépe vypovídá o finanční zajímavosti učitelské profese, se během roku 2017 také zlepšila jen minimálně.
- Mezera mezi průměrnými platy učitelů a ostatních vysokoškolsky vzdělaných pracovníků veřejného sektoru se během roku 2017 dokonce ještě prohloubila na 21,8 %.
- Podíl vysokoškolsky vzdělaných pracovníků podnikatelského a veřejného sektoru s platem vyšším, než je průměrný plat učitelů, se v podstatě nezměnil, pouze se mírně zhoršila, resp. zlepšila situace některých věkových skupin učitelů.
- Učitelské platy jsou, ve srovnání s platy ostatních vysokoškolsky vzdělaných pracovníků veřejného sektoru, velmi nivelizované. Průměrný i mediánový podíl odměny na platu je v případě učitelů znatelně nižší, než je běžné u vysokoškolsky vzdělaných pracovníků ve veřejném sektoru. Rozdíly tohoto podílu v učitelské profesi jsou také nižší.

¹ Poděkování patří Ministerstvu práce a sociálních věcí ČR za souhlas s využitím dat ISPV, které sbírá a spravuje firma TREXIMA spol. s r. o. Díky patří také Karlu Gargulákovi, Filipovi Pertoldovi (IDEA) a Vladimíru Hulíkovi (MŠMT) za užitečné připomínky k pracovní verzi studie. Veškeré případné nepřesnosti a chyby však jdou na vrub autorů, stejně jako názory a tvrzení ve studii uvedené. Studie vznikla v rámci a s podporou Strategie AV 21 Akademie věd České republiky a vychází i z výzkumů projektu Grantové agentury České republiky (GA ČR P402/12/G130).

- Proces zvyšování učitelských platů v České republice trpí nepřehledností, víceznačností příslibů, nedostatečnou sladěností s plánováním výdajů státního rozpočtu a jeho výhledu a nedostatečně vnímaným souběžným růstem mezd v ostatních profesích.
- Tři vládou schválená zvýšení učitelských platů v letech 2016 a 2017 se lišila formou. Šlo o nárůsty platových tarifů, resp. navýšení objemu prostředků na platy. První z forem nezaručuje odpovídající nárůst celkových platů, protože růst tarifních platů se namnoze musí realizovat na úkor podílu vyplácených odměn.
- Přísliby dalšího zvýšení učitelských platů koncem roku 2018 nebo začátkem roku 2019 trpí obdobnými neduhy jako v minulosti: nejsou dostatečně jasné, mění se v čase, nejsou zohledněny v rozpočtových výhledech, neberou v potaz průběžný dynamický růst ostatních mezd a platů. Pokud se slibovaný nárůst platů uskuteční, velmi pravděpodobně opět zajistí spíše jen udržení tempa s růstem platů ostatních.
- Dosažení průměrné relace platů učitelů obvyklé v zemích OECD v horizontu pěti let by vyžadovalo zvyšování výdajů na učitelské platy diametrálně vyšším než dosavadním a slibovaným tempem. Výrazné zvyšování učitelských platů v České republice vyžaduje propracovanější a věrohodnější středně až dlouhodobý plán. Plánované tempo zvyšování učitelských platů je třeba odvíjet od očekávaného tempa zvyšování platů a mezd v celé ekonomice. Jinak hrozí, že růst učitelských platů zůstane ve vleku ekonomického vývoje a jejich už tak nízká relativní úroveň se bude dále prohlubovat.
- Atraktivita učitelských platů se do kvality práce učitelů promítá desítky let především formou sebe-výběru nadaných a motivovaných adeptů o učitelské, resp. pedagogické vysokoškolské vzdělání, ochotou v profesi setrvat, a prostorem pro zdravou konkurenci. Významnou roli v tom hrají kariérní očekávání. Nejasné a nedostatečně věrohodné ad-hoc přísliby jednorázových zvýšení učitelských platů nemají potenciál učitelskou profesi zatraktivnit.

Higher Teachers' Salaries: Promises, Promises, Promises²

JUNE 2018

DANIEL MÜNICH, VLADIMÍR SMOLKA

Summary

- International comparisons show that Czech teachers' pay, in relation to other tertiary educated workers, has long been among the lowest across the most economically developed countries. Based on the latest international comparisons published, from 2015, Czech teachers earned 56% of what other tertiary educated workers were earning, whereas the average across OECD countries was 83%.
- By the end of 2017 the level of average teachers' salaries, including those in managerial positions, improved only very slightly in comparison to average salaries across the national economy, reaching mere 112%.
- The relative level of teachers' salaries measured against other tertiary educated workers, which is a better indicator of how financially attractive the profession is, also improved only minimally during 2017.
- The gap between the average teacher's salary and other tertiary educated workers in the public sector in fact widened further during 2017 to 21.8%.
- The share of tertiary educated workers in the private and public sectors with higher salaries than the mean teacher's salary has effectively not changed, there has only been a slight worsening or improvement for certain age groups of teachers.
- Teachers' salaries are, when compared with the salaries of other tertiary educated workers in the public sector, egalitarian. The mean and median share of performance-related component in the salary is noticeably lower among teachers

² We are grateful to the Ministry of Labour and Social Affairs of the Czech Republic for their permission to use the ISPV data, which is collected and managed by the company TREXIMA spol. s r. o. We would also like to thank Karel Gargulák, Filip Pertold (IDEA) and Vladimír Hulík (MŠMT) for their useful comments on a working version of this study. Any ambiguities or mistakes that may remain are the authors', as are the views expressed and claims made in the study. The study was produced as part of and with the support of the Czech Academy of Sciences' AV21 Strategy and is based on research carried out within Czech Science Foundation project GA ČR P402/12/G130.

than is usual among tertiary educated workers in the public sector. The differences in these shares among the teaching profession are also smaller.

- The process of raising teachers' salaries in the Czech Republic is suffering from a lack of transparency, ambiguous promises, insufficient alignment with the planned state budget expenditure and its outlook and the insufficient perception of concurrent salary growth in other professions.
- Three government-approved raises to teachers' salaries during 2016 and 2017 were of different kinds: these were either raises to the pay scales or increases in the amount payable as salary. The first of these does not guarantee a corresponding raise in the overall salaries, because a raise to the pay scales had to be realized in many cases by a reduction in the size of performance-related component.
- The promise of another raise to teachers' salaries at the end of 2018 or in early 2019 is suffering from similar afflictions as those made in the past: there is insufficient clarity, the promise changes over time, the promised changes are not reflected in budget forecasts, and they do not take into account the dynamic growth in other wages and salaries. If the promised raise in teachers' pay takes place, it will very likely once again only ensure that teachers' pay keeps up with the rate of growth in other professions' salaries.
- To achieve a relative teachers' pay ratio similar to that in the OECD countries by five years from now would require by an increase in expenditures on teachers' salaries diametrically greater than has been promised or delivered so far. Substantially raising teachers' pay in the Czech Republic requires a more carefully worked out and credible mid- to long-term plan. The planned rate of increase to teachers' salaries must be based on the expected rate of wage and salary growth across the economy. Otherwise there is a risk that the teachers' salaries will lag behind the economic progression and their already low relative level will become yet lower.
- The attractiveness of teachers' pay affects the quality of teaching for decades, primarily through the self-selection of talented and motivated potential teachers and those pursuing teacher training and pedagogical degrees, through teachers' willingness to remain in the profession, and via competitive effects. Career expectations play a key role in this. Unclear and insufficiently credible ad-hoc promises for one-off pay rises do not have the potential to raise the attractiveness of the teaching profession.

***„To je mi nějaká loudavá země!“, řekla Královna.
„Jak vidíš, tady musíš běžet ze všech sil, abys
setrvala na jednom místě. Chceš-li se dostat někam
jinam, musíš běžet dvakrát tak rychle.“***

Lewis Carroll, Za zrcadlem a co tam Alenka našla.

Analýzu vývoje učitelských platů dělá IDEA každoročně od roku 2015. V roce 2017 byla ve studii IDEA (Münich, 2017a) pozornost věnována mezinárodním srovnáním včetně interaktivní mapové aplikace³ a dále rozboru struktury veřejných výdajů na základní školství. Následná studie IDEA (Münich, 2017b) poskytla rozbor tématu učitelských platů v programech politických subjektů pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané v říjnu 2017. Tato letošní analýza, kromě aktualizace trendů více i méně standardních ukazatelů učitelských platů za rok 2017, nabízí i nový a unikátní vhled do existujících rozdílů v individuálních platech a podílech odměn. Potřebné údaje o vývoji mezd za celý předchozí rok jsou k dispozici pro analýzy až během 2. kvartálu dalšího roku, a proto není možno aktualizaci provést dříve.

Podrobné mezinárodní srovnání průměrných učitelských platů bylo prezentováno ve studii IDEA (Münich, 2017a). Ukázalo, že platy českých učitelů, v relaci k ostatním vysokoškolsky (VŠ) vzdělaným pracovníkům, patří k nejnižším nejen v rámci zemí 28 zemí EU, ale i v rámci 35 ekonomicky nejvyspělejších zemí světa (OECD). Dle posledních mezinárodních srovnání OECD (2017) platy českých učitelů v roce 2015 dosahovaly pouhých 56 % platů vysokoškolsky vzdělaných pracovníků v České republice, přičemž průměr zemí OECD byl 83 %.⁴ Pokud by se zohlednil vysoký průměrný věk učitelů v Česku, tedy nadprůměrně dlouhá léta jejich odborné praxe, byla by mzdová mezera v České republice zřejmě ještě výraznější. Níže prezentovaná aktualizace vývoje platů učitelů základních škol pro rok 2017 ukazuje, že se na výše uvedené situaci během posledních let 2016-2017 změnilo jen velmi málo.

³ Viz <https://idea.cerge-ei.cz/platy-ucitelu>

⁴ OECD 2017, str. 375. Mezinárodně srovnatelné údaje OECD z oblasti školství jsou k dispozici s časovým odstupem několika let. Zpracování dat z národních zdrojů totiž vyžaduje náročnou konsolidaci v zájmu mezinárodní srovnatelnosti ukazatelů i s ohledem na to, že národní vzdělávací systémy a způsoby vykazování se liší. Vzhledem k tomu, že meziroční změny hodnot ukazatelů jsou až na vzácné výjimky velmi malé, prezentované údaje jsou stále velmi relevantní i v roce 2018.

Většina zde prezentovaných analýz je založena na nejvěrohodnějších a nejkompletnějších údajích, které jsou pro tento účel v České republice (ČR) dostupné. Jde o údaje z *Informačního systému o průměrném výděлку* (ISPV), které ze mzdových databází ekonomických subjektů zpracovává firma TREXIMA, spol. s r. o. Údaje IPSV mají řadu předností: **(i)** Obsahují platy učitelům skutečně vyplacené včetně všech jejich složek, jako jsou například odměny, **(ii)** zahrnují období celého kalendářního roku, včetně měsíců, kdy byly vyplaceny půlroční a roční odměny, **(iii)** obsahují informace o výši úvazku resp. odpracované době, takže je možný přepočtení na plné úvazky⁵, **(iv)** zahrnují téměř všechny veřejné základní školy, **(v)** obsahují informace o místu pracoviště, věku, pohlaví a výši dosaženého vzdělání pracovníků, což umožňuje učitele srovnávat s ostatními pracovníky podobných charakteristik, **(vi)** umožňují srovnání platů jiných profesí počítaných stejnou metodikou, **(vii)** umožňují rozlišit veřejný a soukromý sektor.⁶

I. Vývoj učitelských platů v roce 2017 – aktualizace

Ve srovnání s úrovní průměrných mezd v celém národním hospodářství se pozice učitelských platů v roce 2017 zlepšila o necelý procentní bod a dosáhla úrovně 112 % (Graf 1).⁷ Tento jednoduchý ukazatel (červený profil) však o finanční atraktivnosti učitelské profese moc nevypovídá, protože ho spoluurčuje i velký podíl pracovníků s nižším než vysokoškolským vzděláním, pro které učitelství nepřichází v úvahu, přinejmenším z důvodů zákonných omezení.^{8,9} Profily pro soukromý a veřejný

⁵ Podrobnosti ke konceptu přepočtených počtů viz

<http://www.statistikaamvy.cz/2015/10/fyzicke-osoby-vs-prepoctene-pocty/>

⁶ Metodika IPSV terminologicky rozlišuje veřejný a soukromý sektor na *platovou* a *mzdovou* sféru. Termínem *plat* potom míní honorování pracovníků ve *veřejném* sektoru a termínem *mzda* se míní honorování pracovníků v sektoru *podnikatelském*. Tato terminologie je použita i v této studii. V IPSV se zařazují do mzdové sféry ekonomické subjekty, které odměňují mzdou podle § 109, odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů. Ekonomické subjekty, které přísluší do platové sféry, odměňují platem podle § 109, odst. 3 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů. Do roku 2010 byla mzdová sféra označována podnikatelskou sférou a platová sféra byla označována nepodnikatelskou sférou.

⁷ Údaje o platech učitelů v **Grafu 1** zahrnují i řídící pracovníky ve školství (tj. ředitele, zástupce ředitele a vedoucí pracovníky) a nejsou srovnatelné s údaji, na kterých jsou založeny ukazatele v **Tabulce 1** (zahrnující pouze platy „řadových“ učitelů). Ukazatele v **Grafu 1** tedy platy učitelů nadhodnocují.

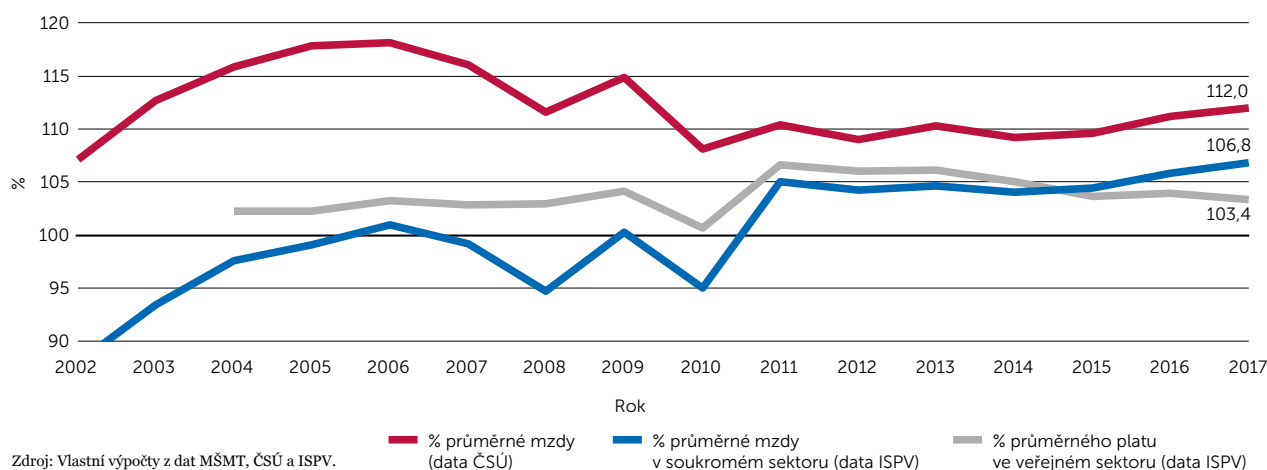
⁸ Zde je třeba připomenout, že průměrný vysokoškolsky vzdělaný pracovník má oproti středoškolsky vzdělanému s maturitou mzdu vyšší o cca 75 % a oproti pracovníkům bez maturity dokonce o 125 %. Přitom naprostá většina učitelů má vysokoškolské vzdělání (zákonná povinnost, nevztahující se na učitele mateřských škol), zatímco většina ostatních pracovníků v ČR naopak vysokoškolské vzdělání nemá.

⁹ Finanční motivace stát se učitelem není vhodné odvozovat od mezinárodního srovnání učitelských platů ani s průměrnou mzdou v národním hospodářství. Vzhledem k nadprůměrným požadavkům profese

sektor musí být počítány z jiných datových zdrojů a jinou metodou, a proto je nelze s červeným profilem srovnávat.

Za pozornost zde stojí skutečnost, že počínaje rokem 2017 ČSÚ přestal sledovat průměrné mzdy zvlášť pro podnikatelský a veřejný sektor. Dlouhodobou časovou řadu průměrných mezd pro tyto sektory od roku 1995, uvedenou ve studii IDEA (Münich, 2017a), již proto od roku 2017 není možno aktualizovat. Pro srovnání s podnikatelským a veřejným sektorem je třeba používat mzdy počítané metodikou ISPV, která nabízí časovou řadu pouze od roku 2002. Z **Grafu 1** je patrné, že průměrné platy učitelů v roce 2017 zaznamenaly mírný nárůst vůči průměrným mzdám podnikatelského sektoru a mírný pokles vůči platům veřejného sektoru.

Graf 1: Poměr průměrných platů učitelů ZŠ (včetně vedoucích pracovníků) vůči průměrným mzdám a platům v ekonomice v letech 2002–2017 [v %]

Relativní úroveň učitelských platů pouze vůči ostatním vysokoškolsky vzdělaným pracovníkům se během roku 2017 změnila jen minimálně (Tabulka 1). Meziroční růst průměrných měsíčních¹⁰ nominálních učitelských platů na 1. a 2. stupni ZŠ v roce 2017 dosáhl solidních 7,4 %.¹¹ Z toho však šlo na úkor růstu

učitele na úroveň vzdělání, a to jak z hlediska intelektuálního, tak z hlediska doby studia, je třeba motivační charakter platů odvozovat od platové úrovně ve vztahu k alternativním zaměstnáním v rámci dané země, což je předmětem níže uvedených analýz.

¹⁰ ISPV počítá pro každého jednotlivce měsíční mzdu z celkové hrubé mzdy/platu za sledované období. Měsíční mzda je za přepočtené měsíce, tzn. za dobu, kdy pracovník skutečně pracoval nebo pobíral náhrady (např. za dovolenou, ne však za nemoc). V přepočtených měsících se tedy zohlední i úvazek. Podrobnosti viz kapitola 3 – Nejdůležitější sledované ukazatele v kterékoliv výsledkové publikaci ISPV.

<https://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/informacni-systemy/is-o-platech#12779>

¹¹ Údaje o platech učitelů v **Tabulce 1** nezahrnují řídící pracovníky (tj. ředitele, zástupce ředitele a vedoucí pracovníky) a nejsou srovnatelné s údaji, na kterých jsou založeny ukazatele v Grafu 1, které platy učitelů nadhodnocují.

Tabulka 1. Hrubé měsíční platy učitelů veřejných základních škol [v Kč] a jejich růst 2015–2017 [%] a srovnání s platy vysokoškolsky vzdělaných zaměstnanců

	Platy v roce 2016			Platy v roce 2017			Růst střední hodnoty [%]			Růst průměrné hodnoty [%]		
	Hranice spodní čtvrtiny	Střední hodnota	Prům. hodnota	Hranice spodní čtvrtiny	Střední hodnota	Prům. hodnota	2015 – 2016	2016 – 2017	2015 – 2017	2015 – 2016	2016 – 2017	2015 – 2017
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
Učitelé 1. st. základních škol (veřejný sektor) ¹⁾	27 316	29 654	29 699	29 376	31 877	31 900	5,4	7,5	13,3	5,3	7,4	13,2
Učitelé 2. st. základních škol (veřejný sektor) ²⁾	26 913	29 218	29 636	29 000	31 426	31 821	5,1	7,6	13,0	5,3	7,4	13,1
Učitelé 2. st. a středních škol (veřejný sektor) ³⁾	27 217	29 685	30 091	29 269	31 764	32 203	5,2	7,0	12,6	5,1	7,0	12,5
Vysokoškolsky vzdělaní zam. (veřejný sektor)	28 336	32 616	37 827	30 400	34 978	40 773	5,3	7,2	12,9	5,2	7,8	13,4
Vysokoškolsky vzdělaní zam. (soukr. sektor)	26 416	37 780	49 119	28 166	40 083	51 600	1,8	6,1	8,0	1,9	5,1	7,1

Rozdíl učitelských platů vůči vysokoškolsky vzdělaným pracovníkům veřejného sektoru v letech 2016 a 2017 [%]

	Platy v roce 2016			Platy v roce 2017		
	Hranice spodní čtvrtiny	Střední hodnota	Prům. hodnota	Hranice spodní čtvrtiny	Střední hodnota	Prům. hodnota
Učitelé 1. st. základních škol (veřejný sektor) ¹⁾	-3,6	-9,1	-21,5	-3,4	-8,9	-21,8
Učitelé 2. st. základních škol (veřejný sektor) ²⁾	-5,0	-10,4	-21,7	-4,6	-10,2	-22,0
Učitelé 2. st. a středních škol (veřejný sektor) ³⁾	-3,9	-9,0	-20,4	-3,7	-9,2	-21,0
Vysokoškolsky vzdělaní zam. (veřejný sektor)	-6,8	15,8	29,9	-7,3	14,6	26,6

Zdroj: Vlastní výpočty na základě ISPV <https://www.ispv.cz/>

a) Výpočet zahrnuje veškeré složky platů a mezd vyplacené během celého kalendářního roku

b) Barvy rozlišují rozdíly růstu v rámci každé sloupce

Klasifikace profesí CZ-ISCO

1) 2341 Učitelé na 1. stupni základních škol

2) 23303 Učitelé na 2. stupni základních škol

3) 2330 Učitelé na stř. školách (kromě odborných předmětů), konzervatořích a na 2. st. základních škol

kupní síly 2,5 procentních bodů v důsledku vysokého růstu spotřebitelských cen.¹² Navíc ve stejném období ještě dynamičtější, o 7,8 %, vzrostly průměrné nominální platy ostatních vysokoškolsky vzdělaných pracovníků veřejného sektoru (viz sloupec 11 v **Tabulce 1**). Podobný obrázek poskytuje srovnání zahrnující delší období dvou let 2016 a 2017 (viz sloupec 12 v **Tabulce 1**). Je pravda, že průměrné mzdy vysokoškolsky vzdělaných pracovníků v podnikatelském sektoru v roce 2017 rostly v průměru o něco

¹² Viz https://www.czso.cz/csu/czso/mira_inflace

méně (5,1 %). Avšak růst mediánové hodnoty (6,1 %) se růstu průměrných platů učitelů blížil.¹³ Dá se tedy konstatovat, že růst dlouhodobě velmi nízkých učitelských platů během roku 2017 spíše pouze držel krok s růstem ostatních platů a mezd.

Mezera mezi průměrnými platy učitelů a platy ostatních vysokoškolsky vzdělaných pracovníků veřejného sektoru se v roce 2017 dokonce o něco málo ještě zvýšila na 21,8 % (viz sloupce 3 a 6 panelu B **Tabulky 1**). Mezera u mediánových platů je sice výrazně nižší (cca 10 %) než mezera v platech průměrných, ale to je dáno tím, že mediánové platy nejsou ovlivněny relativně malým podílem velmi vysokých platů ve vysokých řídicích pozicích. Ve srovnání se mzdami vysokoškolsky vzdělaných pracovníků podnikatelského sektoru je tato mezera ještě výraznější (**Tabulka 1** tento údaj neuvádí).

Podíl vysokoškolsky vzdělaných pracovníků podnikatelského a veřejného sektoru s platem vyšším, než je mediánový plat učitelů, se v roce 2017 v podstatě nezměnil, pouze se mírně změnila situace různých věkových skupin (Graf 2). Stejně jako v roce 2016, i v roce 2017 mělo celých 80 % vysokoškolsky vzdělaných pracovníků podnikatelského a veřejného sektoru ve věku 50–59 let plat vyšší, než byl mediánový¹⁴ plat stejně starých učitelů ZŠ (viz **Graf 2**).¹⁵ Zatímco situace učitelů středního věku 30–39 a 40–49 let se meziročně mírně zlepšila, u nejmladších učitelů 20–29 let se situace naopak mírně zhoršila. Za více než dekádu se tedy relativní platová pozice učitelů zlepšila pouze v případě poměrně malé skupiny nejmladších učitelů, a to jednorázově a skokově v roce 2011¹⁶. Rok 2017 žádnou výraznější změnu nepřinesl a platová atraktivnost učitelské profese tedy nadále zůstává na mezinárodně velmi nízké úrovni.

¹³ Mediánová hodnota mezd udává plat prostředního pracovníka, pokud jsou pracovníci seřazeni podle výše mzdy. Růst mediánů mezd v podnikatelském sektoru je pro srovnání růstu učitelských platů vhodnější, než růst průměrné mzdy, který jsou ovlivňovány i změnami na úrovni vysokých mezd řídicích pracovníků, které jsou s platy učitelů nesrovnatelné.

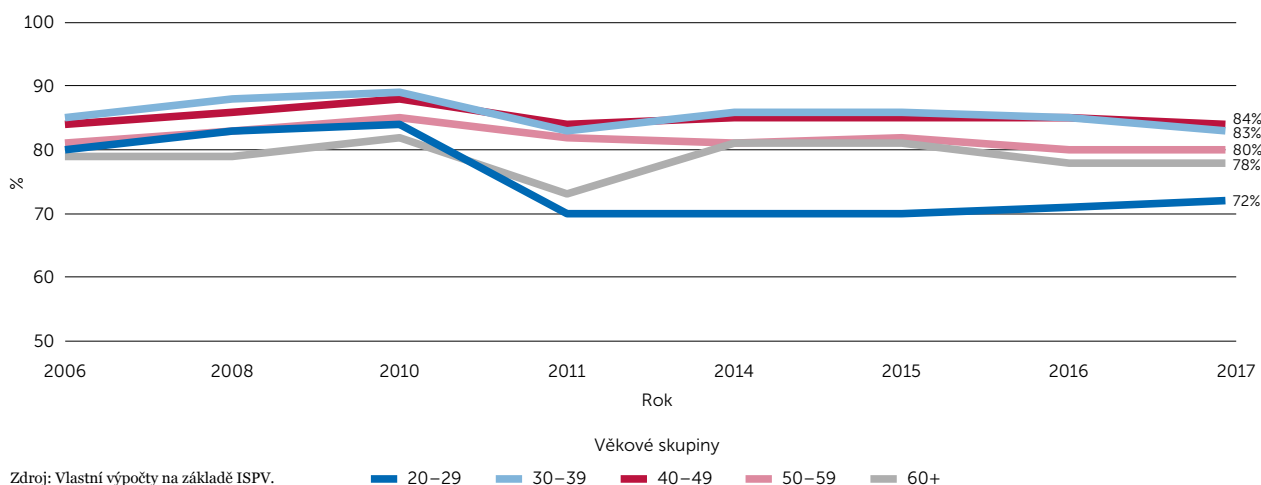
¹⁴ Učitelské platy veřejných škol jsou velmi rovnostářské, takže v rámci věkové skupiny jsou platy většiny učitelů blízké jejich mediánové hodnotě.

¹⁵ Výpočet je složen z výsledků dílčích srovnání situace jednotlivých demografických skupin vymezených věkem, pohlavím a regionem. Je tak zohledněna skutečnost, že věkové, genderové a regionální proporce počtů učitelů se od proporcí počtů ostatních vysokoškolsky vzdělaných pracovníků liší. Například v Praze jsou průměrné platy výrazně vyšší než ve zbytku země a má tedy smysl srovnávat učitele v Praze s ostatními pracovníky v Praze. Podobně podíl starších osob mezi učiteli je vyšší než v populaci ostatních pracovníků, takže srovnání celkových průměrů by platy učitelů nadhodnocovalo. A konečně, platy žen jsou v ČR výrazně nižší než platy mužů. Většina učitelů jsou ženy, které je vhodnější srovnávat se ženami a ne s muži.

¹⁶ Srovnatelná časová řada z data ISPV je dostupná od roku 2011.

Výpočet nestandardního ukazatele prezentovaného **Grafem 2** má tu výhodu, že bere v potaz důležité charakteristiky osob, jako jsou pohlaví, věk a region zaměstnání. To zajišťuje například to, že platy žen učitelek ve věku do 29 let jsou srovnávány pouze s platy ostatních stejně starých a stejně vzdělaných žen v mimopražském kraji a nejsou srovnávány například s vysokými platy starších mužů na vrcholu pracovní kariéry v Praze. Metodické podrobnosti konstrukce našeho indikátoru jsou uvedené v příloze.

Graf 2: Podíl vysokoškolsky vzdělaných pracovníků neučitelů soukromého a veřejného sektoru s hrubou mzdou vyšší než je průměrný hrubý plat učitelů ZŠ (podle věku)

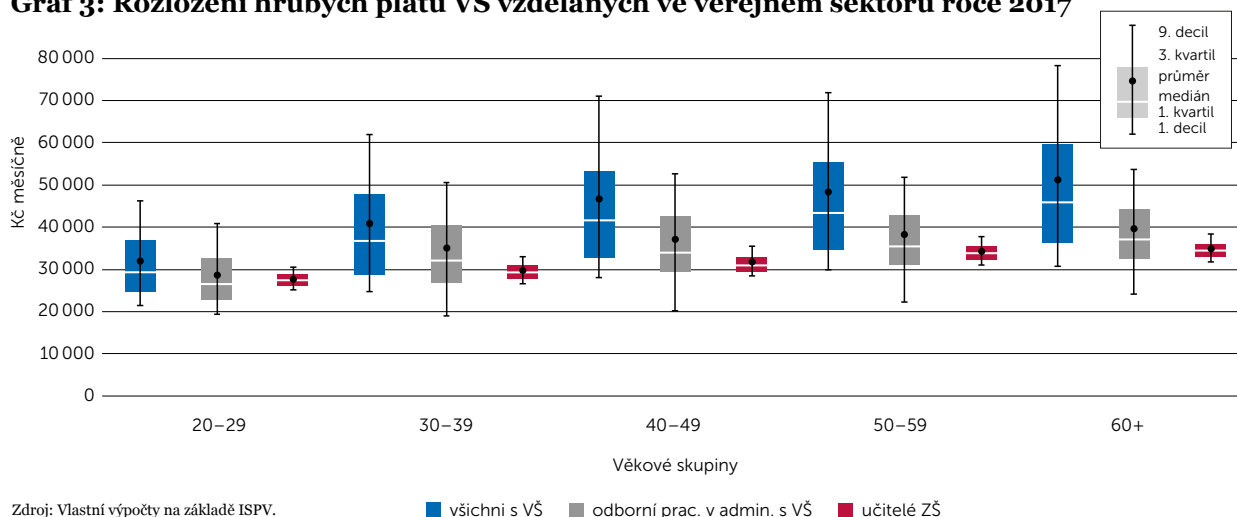
Učitelské platy jsou ve srovnání s platy ostatních vysokoškolsky vzdělaných pracovníků veřejného sektoru nivelizované (Graf 3). Zatímco plat $\frac{3}{4}$ učitelů se odlišuje o pár jednotek tis. Kč v závislosti na věkové skupině, platy $\frac{3}{4}$ vysokoškolsky vzdělaných pracovníků veřejného sektoru se liší výrazně více o 12 – 23 tis. Kč. Výrazně vyšší platové rozdíly 9 – 12 tis. Kč panují i u jedné konkrétní profese *vysokoškolsky vzdělaných odborných administrativních pracovníků¹⁷ veřejného sektoru*. Obdobně vyjádřené mzdové rozdíly v podnikatelském sektoru jsou ještě diametrálně výraznější a dosahují v závislosti na věku 28 – 60 tis. Kč. Lze se tedy domnívat, že platové rozdíly mezi učiteli dnes nedostatečně reflektují velmi pravděpodobně existující rozdíly v kvalitě a přínosu jejich práce.

Z **Grafu 3** je také zřejmé, že věkový profil učitelských platů je oproti ostatním vysokoškolsky vzdělaným pracovníkům veřejného sektoru velmi plochý. Z toho důvodu se platová mezera učitelů vůči ostatním s věkem výrazně prohlubuje, což je v souladu s tím, co ukazuje náš specifický ukazatel v **Grafu 2**.

¹⁷ CZ-ISCO 3343 - Odborní pracovníci v administrativě a správě organizace.

Výrazně vyšší hodnota průměrů, než jsou hodnoty mediánové, souvisí s nesymetrickým statistickým rozložením mezd a platů, což je v tržních ekonomikách přirozené. Průměrnou hodnotu mezd navyšuje vůči mediánové hodnotě především relativně malý počet velmi vysokých platů, zpravidla na vysokých řídicích pozicích.

Graf 3: Rozložení hrubých platů VŠ vzdělaných ve veřejném sektoru roce 2017

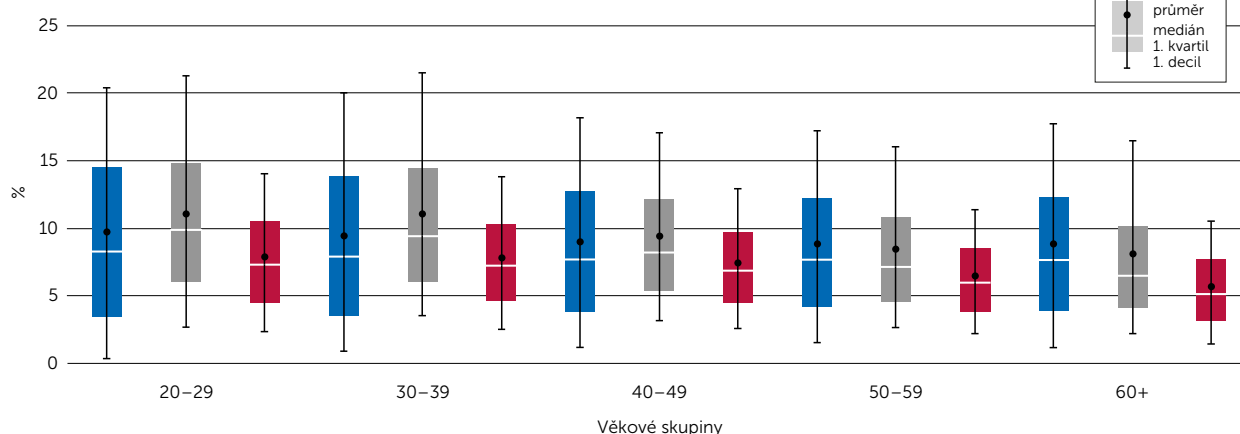

Průměrný i mediánový podíl odměny na platu¹⁸ je v případě učitelů znatelně nižší, než je běžné u vysokoškolsky vzdělaných pracovníků celého veřejného sektoru. Rozdíly tohoto podílu v učitelské profesi jsou také nižší (Graf 4).

Zatímco mediánová i průměrná hodnota podílu odměn mezi vysokoškolsky vzdělanými pracovníky veřejného sektoru se s věkem téměř nemění, u učitelů je zřejmý pokles tohoto podílu s věkem. Je to příznak toho, že absolutní výše vyplácených odměn s věkem učitelů roste pomaleji, než s věkem roste absolutní úroveň jejich platů. Jinými slovy to znamená, že mladší učitelé vykazují vyšší podíl odměn na platech než učitelé starší. V tomto srovnání je však třeba mít na paměti, že platy učitelů jsou relativně velmi nízké, takže obdobný podíl odměn na platu u učitelů představuje výrazně nižší absolutní velikost odměn na straně učitelů oproti ostatním vysokoškolsky vzdělaným pracovníkům.

¹⁸ Odměna se v ISPV vykazuje jako část celkové mzdy/platu a při výpočtu odměny za měsíc se postupuje stejně jako při výpočtu mzdy za měsíc. Pro naše výpočty se podíl odměn vypočítal pro každého pracovníka z měsíční odměny a měsíční mzdy.

Graf 4: Rozložení podílu roční odměny [%] na ročním hrubém platu vysokoškolsky vzdělaných zaměstnanců veřejného sektoru roce 2017

Zdroj: Vlastní výpočty na základě ISPV.

■ všichni s VŠ ■ odborní prac. v admin. s VŠ ■ učitelé ZŠ

Protože skupina všech vysokoškolsky vzdělaných pracovníků veřejného sektoru zahrnuje mnoho velmi odlišných profesí, je otázkou, nakolik jsou rozdíly dány spíše rozdíly mezi profesemi než rozdíly v rámci profesí. Proto **Graf 4** navíc dokresluje situaci v jedné konkrétní profesi – vysokoškolsky vzdělaných odborných administrativních pracovníků. Mezi nimi jsou rozdíly v podílu odměn také vyšší než u učitelů. Průměrný podíl u nich klesá s věkem ještě výrazněji, než u učitelů. Je to dáno poměrně vysokým podílem odměn u mladších skupin administrativních pracovníků, jejichž průměrný podíl dokonce převyšuje průměr všech podobně starých vysokoškolsky vzdělaných pracovníků veřejného sektoru.

III. Proces zvyšování učitelských platů

O zvyšování učitelských platů v konečném kroku rozhodují vlády formou usnesení. Pro vnějšího pozorovatele, včetně zainteresovaných učitelů a zájemců o učitelskou profesi, je však proces zvyšování platů poměrně nepřehledný. Přehlednost, srozumitelnost a předvídatelnost komplikují mimo jiné následující skutečnosti:

- (i) Proces zvyšování učitelských platů není často sladěn s procesem vzniku střednědobého výhledu státního rozpočtu (na příští rok + dva bezprostředně následující roky) předkládaného vládou Sněmovně spolu s návrhem zákona o státním rozpočtu. Důsledkem je, že mnohdy ministerstvo školství (MŠMT) či vláda sice avizují záměr zvýšení platů, ale schválený střednědobý výhled

rozpočtu MŠMT s tím nepočítá a následně pak ani další závazné dokumenty.¹⁹ To později komplikuje zajištění finančních prostředků v dalších rozpočtech a naplnění slibů.

- (ii) Celková úroveň učitelských platů je daná jednak úrovní platových tarifů (tabulkově předepsaná úroveň platů) a také úrovní nadtarifních složek, které zahrnují odměny a různé příplatky. Sliby ohledně výhledu zvyšování platů se však někdy vztahují k tarifním platům a nemusí se tedy plně promítnout do platů celkových. Historie zvyšování tarifních platů ukazuje, že zvýšení tarifních platů se do zvýšení celkové úrovně platů promítají jen částečně, protože zvýšení tarifů se částečně děje na úkor netarifních složek, což je často jediná cesta, jak ředitelé mohou naplnit tarifní požadavky, a přitom s omezeným rozpočtem na platy vyjít.
- (iii) V cestě prostředků ze státního rozpočtu z úrovně MŠMT do škol ještě stojí krajská administrativa, která může, a také to často dělá, původně avizovaný účel dodatečných prostředků měnit.
- (iv) Přísliby budoucího procentního zvýšení učitelských platů mnohdy neuvádí k jakému základu a k jakému okamžiku se má navýšení vztahovat. Tím vzniká řada zbytečných nepochopení a nedorozumění.
- (v) Přísliby budoucích zvýšení učitelských platů často padají s velkým předstihem a často pomíjí skutečnost, že v mezidobí platy ostatních pracovníků v národním hospodářství rostou a porostou. Přírozeným důsledkem pak je, že dlouho slibovaný a odkládaný skokový nárůst učitelských učitelů nakonec spíše pouze kopíruje nárůst celkové platové úrovně.

Vývoj posledních let

V roce 2016 o potřebě výraznějšího zvyšování učitelských platů začala častěji hovořit vláda a především vedení MŠMT. Vláda Bohuslava Sobotky posléze rozhodla o výhledu navýšení platů od září 2016 v tarifech²⁰, poté od ledna 2017 navýšením objemu prostředků na platy, a o posledním zvýšení těsně po sněmovních volbách v listopadu

¹⁹ Např. nedávno schválená Rozpočtová strategie sektoru veřejných institucí ČR viz: https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Rozpocetova-strategie_2018_Rozpocetova-strategie-CR-duben-2018.pdf

²⁰ Na konci července 2016 vláda rozhodla o mimořádném zvýšení učitelských platů od září 2016. Dle tiskového prohlášení vlády mělo tehdy jít o navýšení 1 300 Kč hrubého měsíčně u začínajících učitelů a o 1 500 – 1 600 Kč u učitelů starších.

2017, a to o 15 %, opět cestou zvýšení platových tarifů. Byť se poslední zvýšení mohlo jevit jako výrazné a u mnohých vyvolalo očekávání, že výrazněji přispěje k uzavření platové mezery, nesmí se zapomínat na další důležité skutečnosti:

- K tomuto zvýšení platů došlo až v listopadu 2017, takže vyšší plat učitelé pobírali pouze dva měsíce z celého roku 2017, tedy pouze jednu šestinu roku 2017.
- Šlo pouze o zvýšení platů tarifních, nikoliv nutně celkových.
- Během celého roku 2017 pokračoval výrazný růst platů z let 2015–2016, a to jak ve veřejném sektoru, tak v celé ekonomice. Ve stejném období však vlády výrazně zvyšovaly i platy většiny ostatních pracovníků veřejného sektoru a mzdy dynamicky rostly i v sektoru podnikatelském.²¹ Důsledkem bylo, že platy učitelů v období 2015–2017 opět spíše jen držely krok s růstem platů ostatních pracovníků, na vysokoškolsky vzdělané pracovníky veřejného sektoru dokonce učitelé dále mírně ztratili.²²

Střednědobý výhled

Programové prohlášení současné vlády Andreje Babiše z ledna 2018 říká: „*Prosadíme více peněz do školství tak, aby se platy učitelů na konci volebního období v roce 2021 dostaly minimálně na 150 procent jejich stávající výše.*“²³ Situaci však i půl roku poté, na začátku června 2018, komplikuje provizorní vládnutí vlády bez důvěry Sněmovny. Přísliby strany MŠMT z tohoto období se však vztahují především na výhled v krátkém horizontu cca jednoho roku a střednědobý příslib programového prohlášení není zatím příliš akcentován. Věrohodnost krátkodobých slibů navíc snižuje skutečnost, že nejsou zohledněny v rozpočtové strategii sektoru veřejných financí a nebyly ještě promítnuty do střednědobých výdajových rámců státního rozpočtu.

Nejbližší slibované zvýšení učitelských platů od ledna 2019 velmi pravděpodobně zajistí pouze udržení tempa s dosavadním růstem platů

²¹ Růst mezd a platů v období 2015–2016 umožňoval po letech krize solidní hospodářský růst, rostoucí poptávka po práci ze strany zaměstnavatelů, inflaci podporující politika centrální banky a efektivní tlak odborů na všeobecný růst mezd.

²² Je však otázka, zda tento nízký růst nebyl způsoben spíše růstem zaměstnanosti v řadách vysokoškolsky vzdělaných s podprůměrnými mzdami, což mohl být případ nedávných absolventů vysokých škol, kteří měli problém najít práci v letech ekonomické krize.

²³ Znění programového prohlášení druhé vlády Andreje Babiše sestavované v době dokončování této studie se liší jen mírně: „*Prosadíme více peněz do školství tak, aby se platy učitelů a nepedagogů na konci volebního období v roce 2021 dostaly minimálně na 150 procent jejich výše pro rok 2017.*“

v celé ekonomice. MŠMT původně hovořilo o zvýšení učitelských platů od podzimu 2018.²⁴ Posléze byl termín posunut až na počátek roku 2019. Aktuální příslib hovoří o 10% navýšení tarifů. Již méně jasný je příslib ohledně růstu nadtarifních složek. Ve hře je navíc potřeba nezanedbatelného zvýšení počtu učitelů, což by si vyžádalo další finanční prostředky nebo by muselo jít na úkor růstu průměrných platů. Záměry však opět nedostatečně reflektují skutečnost, že v mezidobí, od posledního zvýšení tarifních platů učitelů v listopadu 2017 průměrné mzdy v celé ekonomice velmi dynamicky rostly a nadále porostou. Konkrétně ČNB (2018) resp. MF ČR (2018) pro rok celý 2018 predikují nárůst nominálních mezd v ekonomice o vysokých 7,9 % resp. 7,4 %, což za období od listopadu 2017 bude dělat téměř 10 %. Pokud tedy ke slibovanému zvýšení tarifních platů učitelů od ledna 2019 o 10 % nakonec opravdu dojde, v podstatě opět půjde pouze o držení kroku s ostatními platy. To je vzhledem ke slibu z programového prohlášení velmi malý posun. Navíc berme v potaz extrémně nízkou úroveň učitelských platů, zřetelný problém škol získávat učitele a velmi příznivý vývoj státního a veřejných rozpočtů posledních let, díky mimořádně příznivému ekonomickému růstu. I kdyby náhodou díky nárůstu netarifní složky platy od ledna 2019 vzrostly celkově o 15 %, tímto tempem by Česko dohánělo průměrnou relaci učitelských platů k platům vysokoškolsky vzdělaných pracovníků v rámci OECD nejméně 15 let.

Věrohodnost krátkodobých slibů navíc snižuje skutečnost, že nejsou zohledněny v rozpočtové strategii sektoru veřejných financí a nebyly ještě promítnuty do střednědobých výdajových rámců státního rozpočtu.

Dosažení průměrné relace platů učitelů v zemích OECD by vyžadovalo zvýšení výdajů na učitelské platy diametrálně vyšší, než se kterou počítají současné sliby a plány. Potřeba výrazného zvýšení extrémně nízkých učitelských platů byla součástí volebních programů všech významnějších politických subjektů kandidujících do Poslanecké sněmovny v roce 2017. Jak podrobně dokumentuje Münich (2017b), naprostá většina příslibů prezentovaná v obtížně srovnatelné podobě, po převedení na jednotný ukazatel²⁵ poměru platů učitelů k průměrným platům v celé ekonomice, se pohybovala na úrovni dosažení úrovně 130 % až 135 % během volebního období. Dosažení takové úrovně však není nijak ambiciózní, protože by Česká republika i nadále zůstala mezi zeměmi OECD s nejnižší relativní úrovní učitelských platů.

²⁴ Při schvalování státního rozpočtu na rok 2018 Sněmovna v doprovodném usnesení doporučila vládě, aby: „...od 1. 9. 2018 zvýšila platy učitelů o 15 % a ostatních pracovníků ve školství nejméně o 10 % pro dosažení průměrného platu učitele 130 % průměrné mzdy ve státě nejpozději v roce 2020“. Viz: <http://www.psp.cz/eknih/2017ps/stenprot/004schuz/s004085.htm>

²⁵ Viz Münich (2017b).

Průměrný plat učitele vůči ostatním vysokoškolsky vzdělaným pracovníkům by se totiž zvýšil ze současných cca 57 % na cca 66 %, přičemž průměr zemí OECD je 83 %. Dosažení průměrné úrovně zemí OECD by však vyžadovalo výrazné zvýšení učitelských platů o cca 46 %. Nárůst o 46 % by vyžadoval dodatečné prostředky v objemu řádově 35 mld. Kč. Částka by musela být ještě výrazně vyšší, pokud by měl růst platů kromě učitelů zahrnovat i ostatní pedagogické a nepedagogické pracovníky v regionálním školství. Pokud souběžně porostou i ostatní platy v ekonomice, musel by být nárůst samozřejmě adekvátně ještě vyšší. Jde tedy o řádově mnohem vyšší částky, než o kterých se dosud hovořilo.

IV. Zasazení do širších souvislostí

Velmi nízká úroveň učitelských platů se v České republice datuje již od devadesátých let minulého století. Podrobný rozbor současné situace v Česku ve studii IDEA (Münich, 2017a) ukázal, že hlavní příčinou nízkých platů jsou především nízké veřejné výdaje na ně, tedy nikoliv struktura výdajů na školství. Z toho plyne, že pokud by v České republice došlo ke zvýšení učitelských platů vůči ostatním vysokoškolsky vzdělaným pracovníkům na průměr zemí OECD cestou zvýšení celkových výdajů na školství, dostaly by se na srovnatelnou úroveň i výdaje na školství v poměru k HDP. A směrem k „běžnému mezinárodnímu normálu“ by se výrazně posunula i dnes velmi nestandardní struktura výdajů na regionální školství vykazující relativně vysoký podíl výdajů na jiné než provozní výdaje na platy.

Atraktivita učitelských platů se do kvality práce učitelů promítá ve velmi dlouhém období desítek let.²⁶ Efekt se totiž realizuje především formou sebe-výběru nadaných a motivovaných mladých adeptů o učitelské resp. pedagogické vysokoškolské vzdělání, posléze učitelskou profesí samotnou a ochotu v profesi setrvat. Jde o dlouhé dekády přirozené generační obměny učitelského sboru.²⁷ Významnou roli zde proto hrají kariérní očekávání mladých lidí. Pokud není výhled zvýšené finanční a další atraktivity učitelské profese dostatečně dlouhý a věrohodný, vyšší zájem o profesi mezi lépe

²⁶ Problém atraktivity ve vztahu ke kvalitě práce učitelů je podrobně diskutován ve studii IDEA 2017a (body 11 - 14) a přehled zjištění empirické vědecké literatury obsahuje studie Münich a Rivkin (2015).

²⁷ Zvyšování kvality učitelského sboru generační obměnou může být i pracovně-právní regulace profese. Pokud je příliš obtížné nahradit i výrazně podprůměrného učitele ve škole učitelem kvalitnějším, a pokud se odměňování do velké míry řídí věkovým automatem, potom se proces zkvalitňování pedagogického sboru zpomalí, navzdory případnému zvýšení platového ohodnocení profese.

intelektuálně disponovanými jedinci to nevyvolá.²⁸ Ad hoc přísliby jednorázových zvýšení učitelských platů v horizontu nadcházejícího roku, navíc mnohdy nejasné a nezohledněné ve střednědobých výhledech výdajů státního rozpočtu, mají na kvalitu práce současných učitelů efekt blízky nule.²⁹

S ohledem na dosavadní vývoj v České republice není náhodou, že podíl mladých učitelů a podíl mužů mezi nimi je i na mezinárodní poměry nízký. Přitom nízkou atraktivitu učitelských platů v Česku nekompenzují motivace nefinančního charakteru, jako jsou možnosti profesně-karierního růstu a pracovní podmínky potažmo zákonné a společenské postavení učitele v dynamicky se měnící společnosti. Nízké platy učitelů a nízký podíl nadtarifních složek také nedávají prostor rozvoji zdravé konkurence v učitelské profesi.

I letos tato krátká přehledová studie končí tradičním konstatováním, že výrazné zvyšování učitelských platů vyžaduje propracovanější a věrohodnější středně až dlouhodobý plán. Zkušenosti posledních let potvrzují skutečnost, že plánované tempo zvyšování učitelských platů je třeba odvíjet od očekávaného tempa zvyšování platů a mezd v celé ekonomice. Jinak hrozí, že růst učitelských platů zůstane ve vleku ekonomického vývoje a jejich už tak nízká relativní úroveň se bude dále prohlubovat.

²⁸ Studie Chingos a Peterson (2011) dokumentuje, že pro školy je snazší vybrat kvalitnějšího učitele než ho vyškolit. Obdobně studie Falch a kol. (2009). Studie Nagler a kol. (2015) ukazuje, že v době ekonomické recese do učitelské profese nastupují kvalitnější učitelé, protože nabídka alternativních příležitostí na trhu práce je v té době méně.

²⁹ Viz studie Ree a kol. (2015), která dokumentuje nulový krátkodobý dopad velmi výrazného skokového nárůstu učitelských platů v Indonésii.

Příloha: Metodické podrobnosti

O učitelských platech v České republice informují dva původní zdroje. Data sbírá MŠMT prostřednictvím výkazu P1-04. Z těchto polo-agregovaných údajů na úrovni školy však není možno spočítat mediánovou hodnotu platů a není možno identifikovat platy věkově a genderově specifické. Druhým původním zdrojem dat je *Informační systém o průměrném výdělku* (ISPV). Databáze obsahuje údaje o platech za celou platovou sféru (tj. veřejnou sféru, do které patří všechny veřejné školy). Data ISPV obsahují informace o jednotlivých složkách platu a umožňují zohlednit věkovou, genderovou a regionální strukturu platů.

K výpočtu statistik v Tabulce 1 a Grafech 2 - 4 byly ve spolupráci s firmou TREXIMA, spol. s r. o. využity údaje o platech z databáze ISPV. Při výpočtu byly použity váhy tak, aby výsledné statistiky byly statisticky reprezentativní (odpovídaly příslušným populacím pracovníků) na národní úrovni.

Dle klasifikace zaměstnání CZ-ISCO identifikujeme učitele základních škol kódy 23410, 23411, 23412, 23303. Do srovnání zahrnujeme vysokoškolsky vzdělané pracovníky mzdové (soukromé) sféry, platové (veřejné a státní) sféry a srovnáváme je s učiteli veřejných škol. Do výpočtu učitelských platů nejsou zahrnuti učitelé škol soukromých. Ředitelé a ostatní pedagogičtí pracovníci do výpočtů také nejsou zahrnuti.

Platy a mzdy zahrnují veškeré složky platu včetně odměn. Údaje pokrývají celé období 12 měsíců každého kalendářního roku, takže ukazatele nejsou ovlivněny případným rozdílem v časování výplat ročních, půlročních a dalších případných složek platů a mezd.

Platy a mzdy přepočítáváme vždy na plné úvazky. To znamená, že platy pracovníků pracujících na částečný úvazek do výpočtu vstupují převedeny na platový ekvivalent odpovídající plnému úvazku. Mediánová hodnota platu odpovídá platu pracovníka, který se nachází přesně v polovině pracovníků seřazených podle výše jejich platu. Mediánové hodnoty platů nejsou, na rozdíl od průměrných hodnot, citlivé na krajní hodnoty (tj. malý počet velmi nízkých a velmi vysokých platů). Byť jsou výpočty založeny na příjmech osob za celý rok, prezentované ukazatele jsou převedeny na běžnější měsíční ekvivalenty.

Ukazatel v Grafu 2 poměřuje, kolik vysokoškolsky vzdělaných pracovníků (konkrétních charakteristik) pobírá plat vyšší než je mediánový plat učitele (konkrétních charakteristik). Toto srovnání děláme zvlášť pro pět věkových skupin, dvě genderové skupiny a 14 regionů (krajů) České republiky. Toto rozdělení zajišťuje, že do srovnání vstupují jen takové alternativy učitelských platů, které pro jednotlivce konkrétních demografických charakteristik představují realističtější alternativu.

Reference

ČNB, Zpráva o inflaci – II/2018.

http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/zpravy_o_inflaci/2018/2018_II/index.html

MF ČR 2018, Makroekonomická predikce

<https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/makroekonomika/makroekonomicka-predikce/2018/makroekonomicka-predikce-duben-2018-31528>

Münich, Daniel, Mária Perignáthová, Lucie Zapletalová, Vladimír Smolka, 2015. Platy učitelů českých základních škol: setrvale nízké a neatraktivní, Studie IDEA 4/2015.

http://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Platy_ucitelu/IDEA_Platy_ucitelu_studie.html

Münich, Daniel a Steven Rivkin, 2015. Analysis of incentives to raise the quality of instruction. EENEE Analytical Report No. 26. ISBN 978-92-79-49402-4. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

http://www.eenee.de/dms/EENEE/Analytical_Reports/EENEE_AR26.pdf

Münich, Daniel a Vladimír Smolka, 2016. Platy českých učitelů zůstávají velmi nízké.

https://idea.cerge-ei.cz/files/Platy_ceskych_ucitelu_2016.pdf

Münich, Daniel, 2017a. IDEA PRO VOLBY 2017. Nízké platy učitelů: hodně drahé šetření.

https://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Studie_10_2017_Platy_ucitelu/IDEA_Studie_10_2017_Platy_ucitelu.html

Interaktivní aplikace studie <https://idea.cerge-ei.cz/platy-ucitelu>

Münich, Daniel, 2017b, IDEA PRO VOLBY 2017. Platy učitelů ve volebních programech: přehled a rozbor.

https://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Studie_13_2017_Platy_ucitelu_II/IDEA_Studie_13_2017_Platy_ucitelu_II.html

OECD (2014), *Education at a Glance 2017: OECD Indicators*, OECD Publishing.

<https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/eag-2017-en.pdf>

Předchozí publikace

- Červen 2018: Vít Macháček, Martin Srholec. „[Kde se nejvíce publikuje v predátorských a místních časopisech? Bibliometrická analýza trochu jinak](#)“
- Květen 2018: Alena Bičáková, Klára Kalíšková. „[The low-skilled in the Czech Republic](#)“
- Duben 2018: Jan Hanousek, Štěpán Jurajda. „[Názvy firem a jejich vliv na firemní výkonnost](#)“
- Leden 2018: Daniel Münich, Tomáš Protivínský. „[Co skrývají známky na vysvědčení?](#)“
- Prosinec 2017: Jiří Šatava. „[Růst disponibilních příjmů osob v letech 2005 až 2015: Kdo si polepšil?](#)“
- Prosinec 2017: Vít Macháček, Martin Srholec. „[Místní časopisy ve Scopusu](#)“ ,
- Říjen 2017: Klára Kalíšková. „[IDEA PRO VOLBY 2017. Rodinná politika v programech politických stran: přehled a rozbor](#)“
- Září 2017: Filip Pertold, Jiří Šatava. „[IDEA PRO VOLBY 2017. Důchody a důchodci ve volebních programech](#)“
- Září 2017: Daniel Münich. „[IDEA PRO VOLBY 2017. Platy učitelů ve volebních programech: přehled a rozbor](#)“
- Srpen 2017: Ján Palguta. „[Kdo je váš starosta: volební soutěž a charakteristiky zastupitelů v ČR](#)“
- Červenec 2017: Alena Bičáková, Štěpán Jurajda, Lucie Zapletalová. „[Vrána k vráně sedá aneb důležitost oboru studia při výběru partnera](#)“
- Červen 2017: Daniel Münich. „[IDEA PRO VOLBY 2017. Nízké platy učitelů: hodně drahé šetření](#)“, Interaktivní aplikace studie <https://idea.cerge-ei.cz/platy-ucitelu>
- Červen 2017: Jiří Šatava. „[IDEA PRO VOLBY 2017. Příjmy seniorů – práce, nástupní důchody a jejich valorizace](#)“
- Červen 2017: Oleg Sidorkin, Martin Srholec. „[Do direct subsidies stimulate new R&D output in firms? A comparison of IMPULS, TIP and ALFA programmes](#)“
- Květen 2017: Klára Kalíšková. „[IDEA PRO VOLBY 2017. Podpora rodin s dětmi: daně, dávky a veřejné služby](#)“
- Květen 2017: Vít Macháček, Martin Srholec. „[Pod pokličkou Beallových seznamů](#)“
- Březen 2017: Libor Dušek. „[Přísnější tresty za vraždy? Vyhodnocení dopadů legislativního návrhu](#)“
- Březen 2017: Štěpán Jurajda, Stanislav Kozubek, Daniel Münich, Samuel Škoda. „[Ženy a muži v českém výzkumu: publikační výkon, produktivita, spoluautorství a trendy](#)“
- Únor 2017: Matthias Doepke, Fabian Kindermann, překlad Ondřej Lukáš, Filip Pertold „[Proč ženy v Evropě nechtějí mít více dětí?](#)“
- Prosinec 2016: Lukáš Rečka, Milan Ščasný. „[80% snížení emisí skleníkových plynů: analýza vývoje energetiky České republiky do roku 2050](#)“
- Prosinec 2016: Iva Zvěřinová, Milan Ščasný, Mikolaj Czajkowski a Eva Kyselá. „[Výzkum preferencí obyvatel pro klimatické politiky: Podporují Češi, Poláci a Britové jejich zavedení?](#)“
- Prosinec 2016: Daniel Münich a Samuel Škoda. „[Světové srovnání českých a slovenských časopisů podle indikátorů Impact Factor \(IF\) a Article Influence Score \(AIS\)](#)“
- Prosinec 2016: Jiří Šatava. „[Daňový systém snižuje motivaci matek s menšími dětmi k práci: Doporučení a jeho vyhodnocení](#)“
- Prosinec 2016: Ján Palguta, Martin Srholec. „[Stimulují přímé dotace soukromé výdaje firem na VaV? Metoda regresní diskontinuity](#)“, příloha „[Metodika hodnocení hospodárnosti účelové podpory pro aplikovaný výzkum a vývoj ve firmách](#)“
- Listopad 2016: Vít Macháček a Martin Srholec. „[Transfer znalostí do praxe podnikajícími akademiky v České republice](#)“
- Listopad 2016: Vít Macháček, Martin Srholec. „[Predátorské časopisy ve Scopusu](#)“
- Listopad 2016: Vít Macháček, Tereza Hrtúsová. „[Brexit vylepší vyjednávací pozici velkých států v Radě EU. Nejvíce posílí Polsko](#)“
- Říjen 2016: Ján Palguta. „[Konkurence politických uskupení v obecních zastupitelstvech a veřejné zakázky](#)“
- Září 2016: Daniel Münich, Vladimír Smolka. „[Platy českých učitelů zůstávají velmi nízké](#)“

- Srpen 2016: Štěpán Jurajda, Stanislav Kozubek, Daniel Münich, Samuel Škoda. „[Medzinárodné porovnanie kvality publikačného výkonu vedných odborov na Slovensku](#)“, „[Odborové prehľady](#)“
- Červenec 2016: Jiří Šatava. „[Vliv mateřství na výši starobního důchodu](#)“
- Červenec 2016: Ján Palguta. „[Dárci politických stran na trhu veřejných zakázek](#)“
- Červen 2016: Štěpán Jurajda, Stanislav Kozubek, Daniel Münich, Samuel Škoda. „[Národní srovnání vědeckého publikačního výkonu Akademie věd České republiky: kvantita vs. kvalita a spoluautorství](#)“
- Červen 2016: Petr Janský, Filip Pertold, Jiří Šatava. „[Rozvody a příjmy žen v České republice: první zjištění v České republice na základě individuálních dat](#)“
- Květen 2016: Štěpán Jurajda, Stanislav Kozubek, Daniel Münich, Samuel Škoda. „[Oborová publikační výkonnost pracovišť výzkumných organizací v České republice v letech 2009-2013](#)“
- Květen 2016: Petr Janský, Klára Kalíšková, Daniel Münich. „[Dopad daní a dávek na příjmovou nerovnost a relativní chudobu v České republice](#)“
- Duben 2016: Miroslava Federičová, Filip Pertold, Michael L. Smith. „[Sebedůvěra třídy a soutěž spolužáků o osmiletá gymnázia](#)“
- Březen 2016: Jiří Šatava. „[Podpora rodin s dětmi prostřednictvím daňově dávkového systému](#)“
- Březen 2016: Ján Palguta, Filip Pertold. „[K čemu vede \(ne\)transparentnost veřejných zakázek?](#)“
- Březen 2016: Klára Kalíšková, Daniel Münich, Filip Pertold. „[Veřejná podpora míst ve školách se vyplatí: Analýza výnosů a nákladů](#)“
- Únor 2016: Filip Pertold. „[Přechod na střední školu, pití alkoholu a vliv vrstevníků na kouření mládeže](#)“
- Leden 2016: Štěpán Jurajda, Stanislav Kozubek, Daniel Münich, Samuel Škoda. „[An International Comparison of the Quality of Academic Publication Output in the Czech Republic](#)“, attachment „[Discipline sheets](#)“
- Prosinec 2015: Libor Dušek, Jiří Šatava. „[Zdanění vysokopříjmových osob](#)“
- Prosinec 2015: Libor Dušek. „[Hrozí opět přeplnění věznic? Predikce počtu vězňů v České republice](#)“
- Prosinec 2015: Štěpán Jurajda, Stanislav Kozubek, Daniel Münich, Samuel Škoda. „[Mezinárodní srovnání kvality publikačního výkonu vědních oborů v České republice](#)“, příloha „[Oborové listy](#)“
- Listopad 2015: Mariola Pytliková. „[Rozdíly ve výši výdělků ve vztahu k mateřství a dítěti v rodině](#)“
- Listopad 2015: Klára Kalíšková. „[Skills Mismatches in the Czech Republic](#)“
- Listopad 2015: Jiří Šatava. „[Pracovní aktivita po dosažení důchodového věku: Institucionální pobídky v České republice](#)“
- Říjen 2015: Alena Bičáková, Klára Kalíšková. „[Od mateřství k nezaměstnanosti: Postavení žen s malými dětmi na trhu práce](#)“
- Září 2015: Jiří Šatava. „[Working Beyond Pensionable Age: Institutional Incentives in the Czech Republic](#)“
- Září 2015: Jana Bakalová, Radim Boháček, Daniel Münich. „[Komparativní studie věku odchodu do důchodu v České republice](#)“ (česká verze studie „A Comparative Study of Retirement Age in the Czech Republic“ z června 2015)
- Září 2015: Štěpán Jurajda, Daniel Münich. „[Oborová publikační výkonnost výzkumných pracovišť v České republice v letech 2008-2012](#)“ (studie obsahuje interaktivní internetový nástroj, pomocí kterého je možné zvolit obor či pracoviště a zobrazit řazení pracovišť dle preferovaného ukazatele)
- Září 2015: Daniel Münich, Mária Perignáthová, Lucie Zapletalová, Vladimír Smolka. „[Platy učitelů českých základních škol: setrvale nízké a neatraktivní](#)“
- Srpen 2015: Jan Švejnar. „[Miliardáři versus lidé / Billionaires versus People](#)“
- Červen 2015: Jana Bakalová, Radim Boháček, Daniel Münich. „[A Comparative Study of Retirement Age in the Czech Republic](#)“ (v angl. jazyce, srovnávací studie věku odchodu do důchodu v České republice)
- Květen 2015: Josef Montag, Lucie Zapletalová. „[Bodový systém a jeho vliv na počet smrtelných nehod](#)“
- Březen 2015: Vojtěch Bartoš. „[\(Ne\)diskriminace žen při žádosti o zaměstnání v důsledku mateřství: Experiment](#)“
- Prosinec 2014: Klára Kalíšková, Lucie Zapletalová. „[Společným zdaněním k nižší zaměstnanosti žen](#)“
- Říjen 2014: Ágota Scharle. „[Co s ekonomickou neaktivitou v zemích Visegrádu?](#)“
- Říjen 2014: Štěpán Jurajda, Daniel Münich, Lucie Zapletalová. „[Vliv informací z volebních lístků na výsledky obecních a krajských voleb](#)“

Srpen 2014: Matěj Bajgar, Petr Janský. „[Regionální rozdíly v kupní síle: Ceny, platy, mzdy a důchody](#)“

Červenec 2014: Štěpán Jurajda, Jiří Šatava. „[Budete mít nárok na důchod?](#)“

Červen 2014: Daniel Münich, Miroslava Federičová. „[Učení mučení, nebo škola hrou? Srovnání oblíbenosti školy a matematika pohledem mezinárodního šetření](#)“

Červen 2014: Petr Bouchal, Petr Janský. „[Státní úředníci: Kolik jich vlastně je, kde a za kolik pracují?](#)“

Květen 2014: Klára Kalíšková, Daniel Münich. „[Komu pomůže navrhované zvýšení slevy na dani na dítě?](#)“

Březen 2014: Vilém Semerák. „[Česká ekonomika pokračuje v růstu i v roce 2014](#)“

Březen 2014: Miroslava Federičová, Daniel Münich. „[Příprava na osmiletá gymnázia: velká žákovská steepplechase](#)“

Březen 2014: Klára Kalíšková. „[Ženy v českém finančním sektoru 1994-2012: nové pracovní příležitosti pro mladé a vzdělané](#)“

Prosinec 2013: Daniel Münich, Tomáš Protivínský. „[Dopad vzdělanosti na hospodářský růst: ve světle nových výsledků PISA 2012](#)“

Prosinec 2013: Libor Dušek, Jiří Šatava. „[Zdanění vysokých příjmů, reforma za reformou...](#)“

Prosinec 2013: Libor Dušek, Klára Kalíšková, Daniel Münich. „[Kdo a kolik odvádí do společné kasy? Zdanění příjmů ze zaměstnání a podnikání v českém systému](#)“

Říjen 2013: Libor Dušek, Klára Kalíšková, Daniel Münich. „[Co by od roku 2015 přinesla již schválená reforma příjmů daní?](#)“

Září 2013: Jiří Šatava. „[Dopad rozvodu na příjmy v důchodu](#)“

Červen 2013: Ondřej Schneider, Jiří Šatava. „[Důchodový systém: scénáře budoucího vývoje](#)“

Květen 2013: Ondřej Schneider, Jiří Šatava. „[Dopady reformy I. důchodového pilíře po roce 1996 na starobní důchody jednotlivců](#)“

Květen 2013: Petr Janský. „[Účastníci penzijního připojištění](#)“

Duben 2013: Martin Gregor. „[Může záporný hlas ve volebním systému se dvěma mandáty zvýšit kvalitu kandidátů?](#)“

Březen 2013: Pavel Hait, Petr Janský. „[Kdo je nejvíce zasažen růstem cen? Rozdíly v inflaci pro různé domácnosti](#)“

Prosinec 2012: Vilém Semerák. „[Zachrání Čína české exporty? Studie](#)“

Listopad 2012: Petr Janský. „[Odhad dopadů změn DPH na domácnosti: porovnání dvou možných scénářů od roku 2013](#)“

Říjen 2012: Pavla Nikolovová, Ján Palguta, Filip Pertold, Mário Vozár. „[Veřejné zakázky v ČR: Co říkají data o chování zadavatelů?](#)“

Říjen 2012: Ondřej Schneider. „[Jaký důchod nás čeká? Alternativy vývoje státního průběžného důchodového systému](#)“

Říjen 2012: Ondřej Schneider, Jiří Šatava. „[Český důchodový systém na rozcestí: Pro koho je výhodný přechod do druhého pilíře?](#)“

Září 2012: Vilém Semerák. „[Dopady makroekonomického vývoje ČR na krajské úrovni: možnosti pro aktivní hospodářskou politiku](#)“ (studie pro potřeby Ekonomické rady Asociace krajů ČR)

Září 2012: Vilém Semerák, Jan Švejnar. „[Možnosti pro aktivní hospodářskou politiku na krajské úrovni](#)“ (studie pro potřeby Ekonomické rady Asociace krajů ČR)

Září 2012: Petr Janský, Zuzana Řehořová. „[Česká pomoc rozvojovým zemím: nejen finanční rozvojová spolupráce](#)“

Září 2012: Petr Janský, Zuzana Řehořová. „[The Commitment to Development Index for the Czech Republic](#)“ (výzkumný článek)

Září 2012: Daniel Münich, Jan Straka. „[Být či nebýt učitelem: platy českých učitelů pohledem nákladů ušlých příležitostí a širší souvislosti](#)“

Srpen 2012: Štěpán Jurajda, Daniel Münich. „[Kde se v ČR dělá nejlepší výzkum](#)“

Srpen 2012: Libor Dušek. „[Kde hledat příčiny přeplněných věznic](#)“

Červen 2012: Daniel Münich, Petr Ondko, Jan Straka. „[Dopad vzdělanosti na dlouhodobý hospodářský růst a deficit důchodového systému](#)“

Květen 2012: Klára Kalíšková, Daniel Münich. „[Česky: Nevyužitý potenciál země](#)“

Duben 2012: Libor Dušek, Petr Janský. „[Očekávané dopady změn sazeb DPH na rozpočty krajů](#)“

- Březen 2012: Petr Janský, Daniel Münich. „[Co když vláda nebude valorizovat starobní důchody? První odhady dopadů na relativní chudobu důchodců v ČR](#)“
- Únor 2012: Ondřej Schneider. „[Rozpočtové instituce — evropské zkušenosti a aplikace na Českou republiku](#)“
- Únor 2012: Petr Janský, Ondřej Schneider. „[\(Ne\)udržitelnost \(dluhu\) veřejných financí](#)“
- Prosinec 2011: Vilém Semerák, Jan Švejnar. „[Evropská krize—Dopady měnové \(dez\)integrace na ČR](#)“
- Prosinec 2011: Vilém Semerák, Jan Švejnar. „[Evropská krize—Špatná a ještě horší řešení](#)“
- Prosinec 2011: Vilém Semerák. „[Evropská krize—Limity čínské podpory](#)“
- Srpen 2011: Ondřej Schneider. „[Důchodové systémy v Evropě: Reformují všichni](#)“
- Červenec 2011: Petr Janský, Klára Kalíšková. „[Jak sjednocení DPH kompenzovat rodinám s dětmi](#)“
- Květen 2011: Ondřej Schneider. „[Penzijní dluh: Břímě mladých](#)“
- Květen 2011: Libor Dušek, Ondřej Schneider. „[Poplatky penzijních fondů: Komentář](#)“
- Duben 2011: Jan Hlaváč, Ondřej Schneider. „[Finanční výkonnost penzijních fondů ve střední Evropě: Proč jsou české fondy nejhorší?](#)“
- Březen 2011: Libor Dušek, Petr Janský. „[Jak by sjednocení DPH na 17,5 % dopadlo na domácnosti a veřejné rozpočty](#)“
- Březen 2011: Libor Dušek, Petr Janský. „[Přehled hlavních dopadů daňových změn na domácnosti a veřejné rozpočty](#)“
- Únor 2011: Libor Dušek, Petr Janský. „[Jak by daňové změny dopadly na domácnosti a veřejné rozpočty](#)“
- Únor 2011: Libor Dušek, Petr Janský. „[Dopady sjednocení sazeb DPH na 20 % na životní úroveň domácnosti](#)“
- Prosinec 2010: Libor Dušek, Petr Janský. „[Odhad dopadů navrhovaných změn DPH na životní náklady domácnosti](#)“
- Září 2010: Libor Dušek, Vilém Semerák, Jan Švejnar. „[Jak na státní rozpočet: Ekonomický přístup](#)“
- Květen 2010: Libor Dušek, Vilém Semerák, Jan Švejnar. „[Jak inteligentně reformovat veřejné finance](#)“
- Září 2009: Vilém Semerák, Jan Švejnar. „[New member countries 'labour markets during the crisis. EU BEPA Policy Brief](#)“

[**http://idea.cerge-ei.cz/publikace**](http://idea.cerge-ei.cz/publikace)

Upozornění: Tato studie reprezentuje pouze názory autorů, a nikoli oficiální stanovisko Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i. či Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium Univerzity Karlovy, CERGE.

Warning: This study represents only the views of the authors and not the official position of the Economics Institute of the Czech Academy of Sciences, v. v. i. as well as the Charles University, Center for Economic Research and Graduate Education.

Vyšší platy učitelů: sliby, sliby, sliby

Studie 5 / 2018

© Daniel Münich, Vladimír Smolka

Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i.

DĚKUJEME VŠEM SPONZORŮM / WE THANK ALL OUR SPONSORS

Deloitte.

Jan Žůrek

Antonín Fryč
generální ředitel
WAREX, s. r. o.

Petr Šrámek
advokát

IDEA se v rámci Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i. podílí na aktivitách Strategie AV21
IDEA at the Economics Institute of the Czech Academy of Sciences participates in the Strategy AV21 activities

Vyšší platy učitelů: sliby, sliby, sliby

Studie Institutu pro demokracii a ekonomickou analýzu (IDEA)

Vydavatel/Publisher: Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i., Politických vězňů 7, 111 21 Praha 1, Česká republika

O IDEA

Institut pro demokracii a ekonomickou analýzu (IDEA) je nezávislý think-tank zaměřující se na analýzu, vyhodnocování a vlastní návrhy veřejných politik. Doporučení IDEA vychází z analýz založených na faktech, datech, jejich nestranné interpretaci a moderní ekonomické teorii.

IDEA je think-tank Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i. a vznikla z iniciativy a pod vedením prof. Jana Švejnara. Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i. (NHÚ - angl. zkratka EI) tvoří společné akademické pracoviště CERGE-EI spolu s Centrem pro ekonomický výzkum a doktorské studium Univerzity Karlovy (angl. zkratka CERGE).

Principy fungování IDEA

1. Vytváření shody na základě intelektuální otevřenosti – přijímání volné soutěže myšlenek, otevřenost podnětům z různých částí světa, přehodnocování existujících stanovisek vzhledem k novým výzvám.
2. Využívání nejvhodnějších teoretických a praktických poznatků – snaha o rozvinutí postupů na základě nejlepších teoretických i praktických poznatků (z České republiky i ze zahraničí).
3. Zaměření aktivit na vytvoření efektivní politiky a strategie České republiky – doplňovat akademické instituce vytvářením podkladů efektivním a operativním způsobem.

Pokud chcete dostávat do své emailové schránky informace o připravovaných studiích a akcích IDEA, napište nám na idea@cerge-ei.cz

About IDEA

The Institute for Democracy and Economic Analysis (IDEA) is an independent think tank focusing on policy-relevant research and recommendations. IDEA recommendations are based on high quality data, objective evidence-based analysis, and the latest economic theories.

IDEA is a think tank at the Economics Institute of the Czech Academy of Sciences and is led by its founder, Prof. Jan Švejnar. The Economics Institute (EI) of the Czech Academy of Sciences forms part of a joint workplace, CERGE-EI, together with the Center for Economic Research and Graduate Education of the Charles University (CERGE).

IDEA's Working Principles

1. We build consensus on the basis of intellectual openness – we believe in a free competition of ideas, are open to initiatives from various parts of the world, and constantly review existing opinions in the light of new challenges.
2. We make use of the most appropriate theoretical and empirical findings, and strive to develop methods based on the best theoretical and practical knowledge (both from the Czech Republic and from abroad).
3. We focus on creating effective policy and strategy for the Czech Republic, complementing academic institutions by producing materials in a constructive, practical format.

If you would like to receive regular information about the latest IDEA studies and events please subscribe to our mailing list by contacting idea@cerge-ei.cz

<http://idea.cerge-ei.cz>